

УДК 911.3:33 (477.8)

Чорний М.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

У статті висвітлено сучасний стан міжнародної трудової міграції Львівської області в контексті суспільно-географічних зв'язків, а також її причини. Охарактеризовано геопросторові відмінності у розподілі основних показників міграції на території досліджуваного регіону. Складено картосхему міждержавної міграції Львівської області України та картосхему рівня участі адміністративних районів Львівської області у світогосподарських зв'язках. Найбільше виїжджають закордон мешканці прилеглих до Польщі районів області на тимчасову роботу, та підлітки на навчання. Найбільше виїхали до таких країн Європи, як Польща, Італія, Чехія, Іспанія та Португалія. Проаналізовано обсяги приватних грошових переказів із-за кордону в Україну на протязі 2010-2015 років, вказано на основні структурні зміни та чинники, які сприяли різкому зменшенню надходження грошових переказів. Визначено пріоритетні напрямки розвитку міграційної політики суспільно-географічних зв'язків досліджуваної області, а саме створення не фіктивної соціальної держави, збільшення інвестиційної привабливості, створення інноваційних підприємств та нових підходів до податкової системи, для зменшення тиску на малий та середній бізнес.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, еміграція, імміграція, світогосподарські зв'язки, соціальна держава.

Вступ. Постановка завдання. Розвиток глобальних та трансформаційних процесів зумовило посилення регіональної інтеграції, що є однією з основ майбутнього функціонування суспільно-географічних зв'язків. Головною проблемою, яка потребує поетапного розв'язання є оптимізація соціально-економічного розвитку регіону в контексті суспільно-географічних

зв'язків, оскільки останні є основою для повноцінного функціонування економічної та інших сфер суспільства. Низька конкурентоспроможність на світових ринках, а також низька інвестиційна привабливість, виїзд розумної молоді за кордон сильно ускладнює вирішення цих проблем а також реалізацію єдиної політики та інтеграції у європейський та світовий економічний простір збільшує загрозу виникнення регіональних криз та депресивних районів у межах Львівської області України.

Процеси міжнародної трудової міграції багаторівневі та багатовекторні. Нехтування міграційними процесами зумовлює «вимивання» кращої частини працездатного населення, введення країни в систему нелегальної трудової міграції, зниження науково-інтелектуального потенціалу нації.

Об'єктом нашого дослідження є міжнародна міграція робочої сили Львівської області, предметом – геопросторова організація міжнародної трудової міграції досліджуваної геоторії.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема вивчення міжнародної трудової міграції, її оцінки, а також стану в Львівській області є предметом дослідження у працях таких українських та зарубіжних вчених: Дж.Боріяса, С.Брю, І.І.Гудзеляк, С.Гринкевич, М.М.Книш, С.П.Кузика, С.А.Лісовського, Ю.І.Муромцева, К.Макконнела, Д.Макферсом, І.М.Прибиткова, І.І.Ровенчака, О.І.Шаблій. [6].

У роботі використано різноманітні методи дослідження, а саме історико-географічний – визначено і проаналізовано основні етапи розвитку даного питання, літературний метод, картографічний, метод вартісної оцінки, математико-статистичні методи та метод системно-структурного аналізу і типології досліджуваного регіону та інші методи, які дають змогу в цілому проаналізувати та скласти загальну структуру явищ і процесів, пов'язаних з природно-ресурсним потенціалом в контексті суспільно-географічних зв'язків Львівської області.

При написанні роботи було використано статистичні матеріали, які зібрані у Головному управлінні статистики у Львівській області, в електронних джерелах, а також в науковій літературі з проблем теорії та методики дослідження природно-ресурсного потенціалу України, наукові публікації та монографії з даної тематики, науково-публіцистичні статті.

Виклад основного матеріалу. Міграція здатна впливати на

якість життя суспільства, так само, як якість життя може впливати на напрямки і склад міграційних потоків. З однієї сторони мігранти намагаються туди, де якість життя в більшій степені відповідає їх потребам і цінностям, культурним традиціям, професійним можливостям. З другої сторони, якість життя в країні чи в регіоні помітно міняється під впливом міграційних потоків. Безпосередній вплив міграції на якість життя суспільства виражається в тому, що самі мігранти, заповняючи новий соціальний простір приносять свій образ життя, цінності і потреби, міняють соціальну структуру і демографічні характеристики населення.

У динаміці протягом 2002-2015 років у Львівській області можна виділити такі два періоди, а саме період значної еміграції за кордон в 2002-2004 роках, та з 2005-2010 певний спад в еміграції населення. Найменший міграційний рух населення, що впливає на зміну чисельності населення є у Пустомитівському та Дрогобицькому районі.

При економічній стабілізації яке було в 2005-2007 роках та підвищення рівня життя населення, міграція була стабілізувалась, це ще раз є підтвердження мікроекономічної теорії індивідуального вибору в міжнародній трудовій міграції [1].

Як зазначає дослідник А.Філіпенко, згідно мікроекономічної теорії індивідуального вибору індивіди роблять раціональний вибір на користь міграції, зіставляючи можливі втрати та здобутки від переїзду: вони рухаються туди, де чистий виграш від міграції буде найбільший, тобто шукають «кращу» країну. Міграція в даному випадку розуміється, як форма інвестицій в людський капітал мігрантів. Якщо цей рівень високий, то вірогідність того, що на новому місці мігранти знайдуть роботу і добре влаштуються збільшується [6].

У Львівській області України міжнародна міграція проявляється найбільш активно, і з даних областей найбільше в порівнянні з Україною виїжджають громадян до країн Європейського союзу. Найбільше у Львівській області за 2015 рік виїхало з Турківського, Жидачівського, Миколаївського, Перемишлянського та Жовківського районах.

Для жителів Львівської області пріоритетними країнами є Польща, Чехія, Канада, США та Італія. До недавнього часу була ще Росія, проте з початком україно-російського конфлікту 2014 року більшість мігрантів, які їздили на роботу зменшилась і

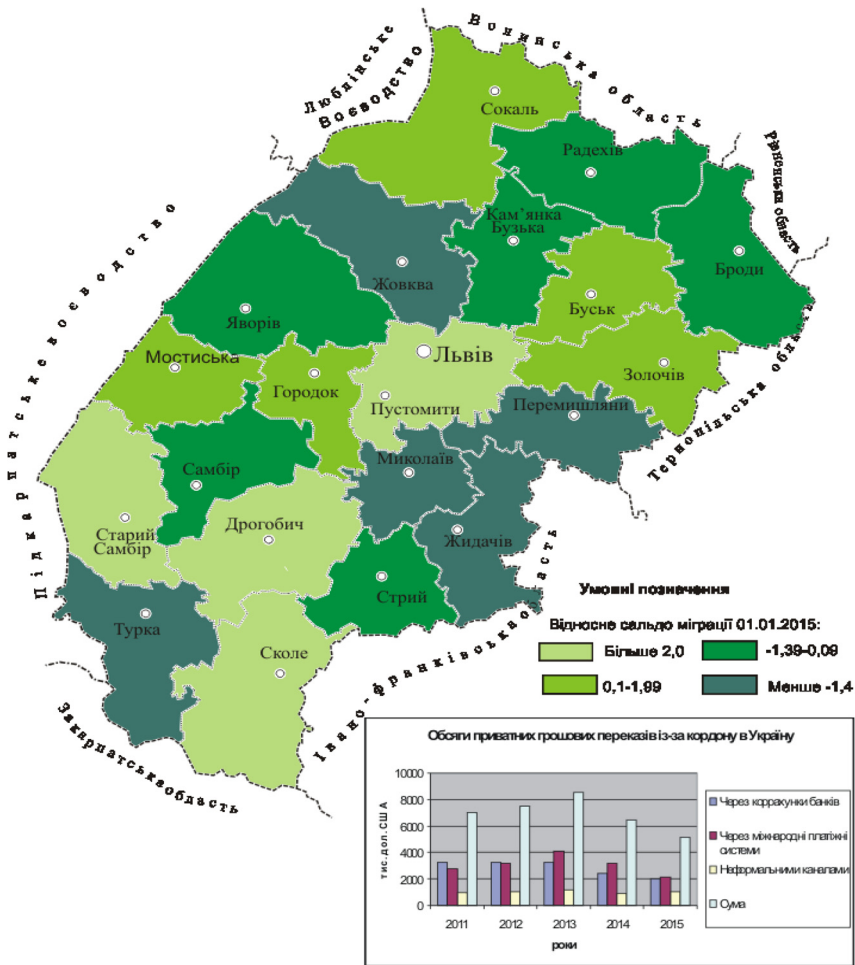

Рис. 1. Картосхема міждержавної міграції Львівської області України

переорієнтувались на країни ЄС, а саме Польщу та Чехію, про що свідчить статистика видачі віз відповідними посольствами.

Виїзд за кордон з переважної більшості селищ є різновекторним, проте мають місце і протилежні випадки – за прикладом «першопрохідців» багато їхніх односельчан масово і цілеспрямовано виїжджають за перевіреним маршрутом. В Львівській області виявлено понад 130 сіл з відносно високим рівнем трудової міграції, звідки понад понад 50% заробітчан

виїхали в одну із зарубіжних країн, а саме в Італія, Чехія, Польща та Іспанія [4].

Результати регресійного багатофакторного аналізу дозволяють зробити висновок про неоднозначний вплив міграції на соціально-економічний розвиток України. Виявлено позитивний вплив притоку та негативний – відтоку людських ресурсів на рівень ВВП України, при цьому простежується відсутність впливу іммігрантів на індекс випуску промислової продукції та неоднозначний вплив на рівень зайнятості населення. Простежується прямо пропорційний зв'язок між грошовими трансфертами мігрантів та ВВП лише при значних обсягах і з певним часовим лагом, при цьому збільшення їх обсягів позитивно позначається на розвитку малих підприємств, але може сприяти зростанню інфляції через деструктивний вплив на зовнішньоторгівельний баланс України. Скеруванню грошових трансфертів мігрантів на оплату вищої освіти членів їх сімей в Україні не приводить до інноваційного розвитку національної економіки, натомість сприяє деструктуризації економічної рівноваги на ринку праці через стимулювання попиту на некваліфікованих фахівців та його перенасичення висококваліфікованими працівниками [5].

Негативні наслідки трудової міграції – помітне зменшення в регіоні конкурентоспроможності частини робочої сили, збільшення кількості дітей залишених батьками на родичів або близьких знайомих, зростання рівня злочинності і соціальної напруженості [2].

Отже, міжнародна трудова міграція, яка інтенсивно відбувалась в Україні в 1990-х роках, а також починає набирати обертів зараз, негативно впливає на мою думку як на економіку регіону так і України, проте на сучасному етапі немає виходу з цієї ситуації. В майбутні роки підростає покоління виховане в інших умовах ніж в СРСР, може спричинити до масової еміграції закордон, оскільки не створюються економічні передумови для підвищення рівня життя населення, та створення нових робочих місць. Міжнародна трудова міграція виступає однією з форм світогосподарських зв'язків, які є частиною світового господарства та світового ринку праці, інтегрує таким чином нові стандарти життя у Львівську область України, та емігранти, які повертаються в назад хочуть жити так як в країнах ЄС, тому створюють певні умови для проживання тут, що є позитивним моментом

міжнародній трудовій міграції.

Основними чинниками, які виступають формуванню міжнародної трудової міграції є етнічні та історичні зв'язки Львівської області з іноземними державами (насамперед Польщею), особливостей місцевого менталітету, наближення досліджуваної області до державних кордонів України з іншими іноземними державами та економічними союзами (місцеве населення порівнює умови життя та праці та інші цінності, які є у цих державах, а немає в Україні), з високорозвинених районів відтік населення закордон на роботу є менш інтенсивним, ніж у низько розвинених районах.

Однією з причин міжнародної трудової міграції є низький рівень заробітної плати, що демонструє нам рис. 2. Можна побачити, що фактично заробітна плата в гривневому еквіваленті зростала значними темпами проте, в доларовому еквіваленті вона значно зменшилась, а саме реальна заробітна плата в 2014 році в порівнянні з 2013 роком зменшилась на 12%, в 2015 році у порівнянні з 2014 роком на 20,6%. Це призвело до різкого зменшення рівня життя населення та збільшення кількості трудових мігрантів.

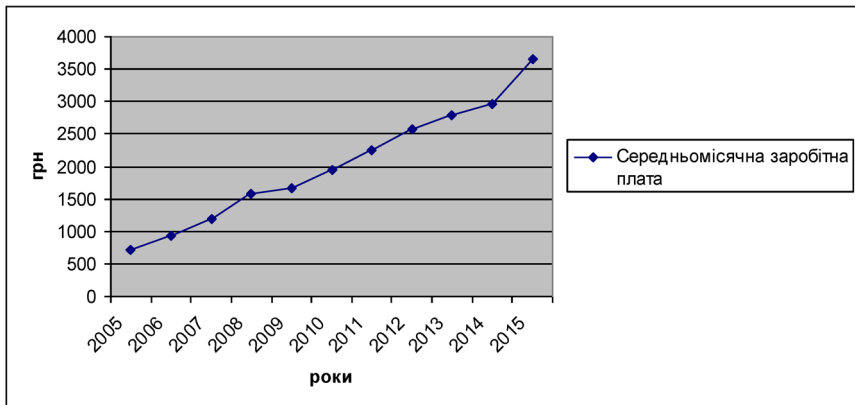

Рис. 2. Динаміка середньомісячної заробітної плати Львівської області

Приватні грошові перекази у міжнародній статистиці є формою руху грошових потоків, що надходять з іноземних країн від міжнародних трудових мігрантів, як постійних так і тимчасових. Аналізуючи дані рис. 3, можна сказати, що вони відіграють

Показники/роки	2011	2012	2013	2014	2015
Через коррахунки банків	3252	3278	3292	2410	2006
Через міжнародні платіжні системи	2804	3213	4084	3190	2135
Неформальними каналами	963	1035	1160	889	1013
Сума	7019	7526	8536	6489	5154
Оплата праці	4022	4619	5652	4318	3452
Приватні трансферти	2997	2907	2885	2171	1702
Сума	7019	7526	8537	6489	5154
Обсяги грошових переказів у % до ВВП	4,1	4,1	4,5	4,8	5,7
Приріст у % до попереднього року		7,2	13,4	-24	-20,5

Рис. 3. Обсяги приватних грошових переказів із-за кордону (млн. дол. США)

визначальну роль у формуванні ВВП України. Найбільший приріст грошових переказів був 2013 року, тоді в Україну надійшло 8,536 млрд.дол.США, проте вже наступного року надходження приватних переказів різко впало на 24% по відношенню до 2013 року, а в 2015 році впало ще на 20,5%, і обсяг приватних грошових переказів склав 5,154 млрд. дол. США. Причиною різкого спаду надходженню грошових переказів є українсько-російський конфлікт, який почався весною 2014 року, а також частковий відплив мігрантів з Росії в Україну. У структурі приватних грошових переказів у 2014 році різко зменшився показник неформальними каналами, проте в 2015 році тут спостерігаємо незначний приріст, тобто довіру до України мігранти не втратили. Головною проблемою надходження даних коштів є те, що вони не потрапляють в реальний сектор економіки та нераціонально їх використовують домогосподарства, не сприяючи росту ВВП.

На підставі чотирьох середньозважених показників світогосподарських зв'язків – експорту товарів на одну особу, імпорту товарів на одну особу, надходження прямих іноземних інвестицій на одну особу та відносного сальдо міждержавної міграції у Львівській області України зроблено типізацію районів за рівнем участі у системі світогосподарських зв'язків і

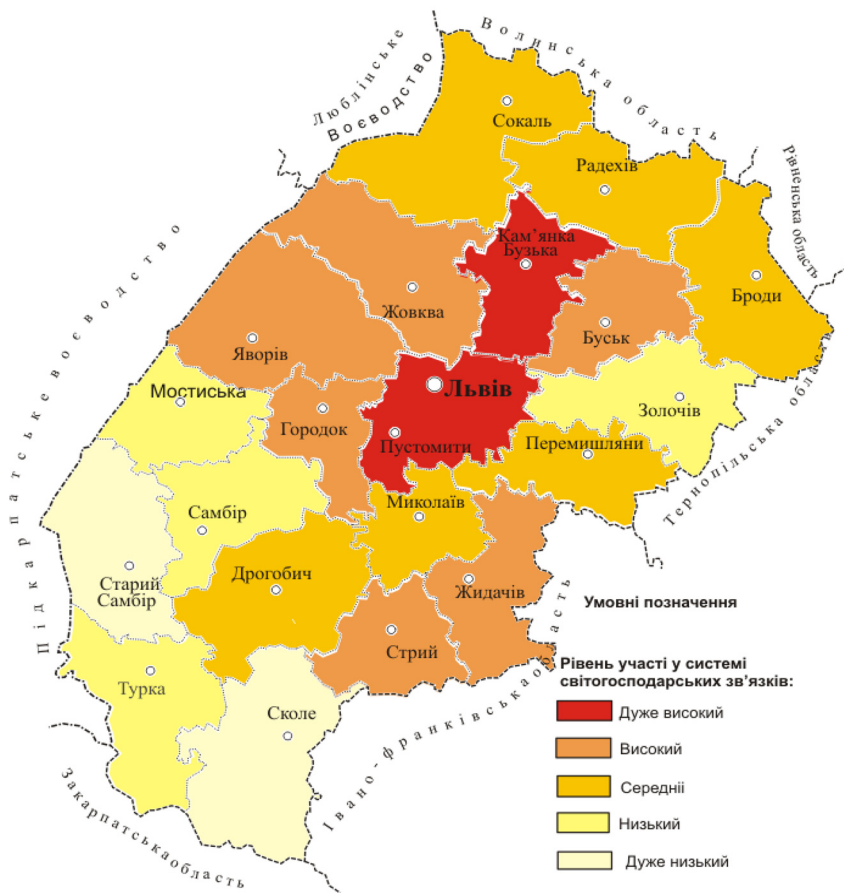

Рис. 3. Рівень участі адміністративних районів Львівської області у світогосподарських зв'язках. (М.Чорний, 2015 р.)

відповідно адміністративні райони з найбільшим рівнем участі мають найвищий рівень гео економічної безпеки в областях, а дуже низького і низького рівня участі мають низький рівень гео економічної безпеки світогосподарських зв'язків.

Отож, у Львівській області дуже високий рівень участі має Кам'янка-Бузький та Пустомитівські райони, високий – Городоцький, Яворівський, Стрийський, Жидачівський, Буський райони, дуже низькою є участь Старосамбірського та Сколівського районів.

Можна сказати, що найбільш економічно розвинені райони,

у яких розміщені головні економічні вузли області та у яких міждержавна міграція є середньою за показниками мають найбільший рівень участі у світогосподарських зв'язках, а найменший рівень участі промислово слабкі райони.

Висновки. Отже, Львівська область характеризується високим ступенем залежності від світової економіки загалом, та середньоактивною участю в світогосподарських зв'язках. Тому пріоритетними напрямками розвитку є зміни побудови соціальної держави – правового демократичного типу держави, яка проголошує людину найвищою цінністю і створює незалежно від місця та часу гідні умови для її життєдіяльності і розвитку [3], потрібно створити стратегію соціальної політики Львівщини, як специфічної сфери людської діяльності, пов'язаної з владою і спрямованої на впорядкування суспільних відносин, розвиток та територіальну організацію відповідних інститутів суспільства на засадах норм конституційного та муніципального права [3], а також збільшення інвестиційної привабливості, послаблення контролю над монетарно-грошовою політикою та створення умов для працевлаштування великої частини працездатного населення. Це усе приведе до зменшення трудової міграції та збільшення кількості надходжень від грошових переказів.

Рецензент – кандидат економічних наук, доцент С. П. Кузик

Література:

1. Годись Н. Р. Міграція населення Львівської області [Текст] / Н. Р. Годись // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – Вип. 8. – С. : 112-119.

2. Звірид Н. В. Статистична оцінка інтенсивності міграції робочої сили (на прикладі західного регіону України) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.10 статистика / Н. В. Звірид. – Київ, 2011. – 20 с.

3. Садова У. Я. Формування соціальної політики та механізм її реалізації в регіоні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / У. Я. Садова. – Львів, 2007. – 40 с.

4. Трудова міграція населення Тернопільської області: кількісний та географічний аспекти [Текст]. – Тернопіль : Збруч, 2007. – 60 с.

5. Уварова І. С. Особливості розвитку процесів міжнародної міграції в Україні у контексті її євроінтеграційних спрямувань [Текст] : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук, спец. : 08.00.02 – світ. госп-во і міжнарод. екон. і відносини. – Харків, 2015. – 22 с.

6. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія. підруч. [для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. ; Текст] / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.

7. Шаблій О. І. Основи суспільної географії / Fundamentals of Human Geography: підручник для студ. вищих навчальних закладів [Текст] / О. І. Шаблій. – 2-ге видання. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

8. Сайт Держаної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

9. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

М. Чорный

МЕЖДУНАРОДНОЯ ТРУДОВОЯ МИГРАЦИЯ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ

В статье освещено современное состояние международной трудовой миграции Львовской области в контексте общественно-географических связей, а также ее причины. Охарактеризованы картографии различия в розподили основных показателей миграции на территории исследуемого региона. Составлен картосхему межгосударственной миграции Львовской области Украины и картосхему уровня участия административных районов Львовской области в мирохозяйственных связях. Больше всего выезжают за границу жители прилегающих к Польше районов области на временную работу, и подростки на учебу. Больше выехали в такие страны Европы, как Польша, Италия, Чехия, Испания и Португалия. Проанализированы объемы частных денежных переводов из-за границы в Украину на протяжении 2010-2015 годов, указано на основные структурные изменения и факторы, которые способствовали резкому уменьшению поступления денежных переводов. Определены приоритетные направления развития миграционной политики общественно-

географических связей исследуемой области, а именно создание НЕ фиктивной социального государства, увеличение инвестиционной привлекательности, создания инновационных предприятий и новых подходов к налоговой системе, для уменьшения давления на малый и средний бизнес.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, эмиграция, иммиграция, мирохозяйственные связи, социальное государство.

M. Chorniy

INTERNATIONAL LABOR MIGRATION OF LVIV REGION IN THE CONTEXT OF SOCIAL AND GEOGRAPHICAL RELATIONS

The article highlights the current state of international labor migration Lviv region in the context of social and geographic ties and its causes. Characterized geospatial differences in key indicators of migration on the territory of the region under study. Done mapped schemes interstate migration Lviv region of Ukraine and mapped schemes of participation of districts of Lviv region in the global economy. Most residents traveling abroad to Poland nearby districts for temporary work, and youth training. Most went to European countries such as Poland, Italy, Czech Republic, Spain and Portugal. Analyzed the volume of private remittances from abroad in Ukraine during 2010-2015 years, indicated on the main structural changes and the factors that contributed to a sharp decrease in cash transfers. The priority directions of migration policy of social and geographical links the study area, namely the establishment is not fictitious welfare state, increasing the investment attractiveness, creating innovative companies and new approaches to the tax system to reduce the pressure on small and medium businesses.

Keywords: international labor migration, emigration, immigration, economic relations, social state.

Надійшла до редакції 14 серпня 2016 р.